

PLATFORMA PENTRU EGALITATE DE GEN
ESTE O REȚEA INFORMALĂ DE 33
ORGANIZAȚII ȘI PERSOANE FIZICE CARE
MILITEAZĂ PENTRU ASIGURAREA DE
FACTO A EGALITĂȚII DE GEN ÎN TOATE
SFERILE VIEȚII

Raport de monitorizare: Discursul public din perspectiva de gen a/al candidatei/-tului în alegerile

**Alegeri prezidențiale 2020 în
Republica Moldova**

**Autoare: dr. conf. univ.
Loreta HANDRABURA**

Inițiativa este implementată de Platforma pentru Egalitate de Gen, cu suportul UN Women în Republica Moldova și susținerea financiară a Suediei. Părerile și opiniile exprimate aici aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al UN Women, al Organizației Națiunilor Unite sau al Guvernului Republicii Moldova.

CUPRINS

I. Metodologie de monitorizare și cercetare	2
II. Analiza cantitativă	3
III. Analiza calitativă a discursului public electoral. Studiu de caz	6
IV. Concluzii	20

Obiectivele monitorizării pentru turul 2

Evaluarea discursului public al celor doi protagoniști rămași în cursa electorală pentru turul 2 din perspectiva problematicii de gen și a limbajului de gen prin aplicarea metodelor cantitative și de conținut în: 1) dezbaterile electorale organizate de instituții tv și radio, precum și emisiuni, interviuri și conferințe; și 2) informațiile plasate de candidați/-te pe profilul public/personal sau pe pagina partidului din rețeaua socială Facebook.

Elaborarea unui studiu de caz pe limbajul de gen al celor doi candidați care au rămas în cursa electorală / femeie și bărbat/ Maia Sandu și Igor Dodon; al jurnaliștilor/ a jurnalistelor, care au interacționat cu ei la emisiuni, dezbateri și/sau interviuri; al unor persoane publice, care s-au expus pe subiectul campaniei, exprimând și susținerea unui sau altui candidat/-e.

Delimitări conceptuale

Precizăm din punct de vedere conceptual ce se înțelege prin *problematica de gen* și *limbajul de gen*. Prin *problematica de gen* înțelegem abordarea subiectelor concrete, explicite, care au impact asupra femeilor și/sau bărbaților în viața publică cum ar fi, spre exemplu: reprezentare egală în organele puterii decizionale locale și centrale, șanse egale pentru femei și bărbații la angajare în câmpul muncii, salarii egale pentru același efort și fișă de post, construcția creșelor, acces egal la studii, dezvoltarea serviciilor de îngrijire a vârstnicilor și a persoanelor cu diverse forme de dizabilitate, combaterea hărțuirii sexuale, a violenței domestice și a violenței în baza de gen în viața publică, politică, asistența psihologică pentru femeile și bărbații – victime ale violenței, asistența psihologică pentru femeile care muncesc în calitate de asistent familial în străinătate.

Prin *limbajul de gen* înțelegem limbajul care este echilibrat în privința genului sau nonsexist, limbaj neutru la gen și limbajul sexist. „*Limbaj sexist* – expresii și adresări ce prezintă femeia și bărbatul în manieră umilitoare, degradantă și violentă, ofensând demnitatea acestora”. Această definiție o atestăm în Legea nr.71 din 14.04.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative¹ care prevede introducerea unui nou articol în Legea nr. 5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați² și anume articolul 2 al cărui conținut l-am citat. Reținem, de asemenea, că articolul 8. Egalitatea de șanse în mass-media, p.(2) stipulează: ”Este inadmisibilă și se sancționează conform legislației publicarea oricăror materiale și informații de caracter sexist și utilizarea limbajului sexist”.

Luând în considerare importanța discursului în perioada campaniilor electorale și urmare a unor audieri parlamentare cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a propus în 20.X.2020 completarea Codului contravențional cu un nou articol.. Acesta se referă la „utilizarea limbajului sexist și a violenței împotriva candidaților în campaniile electorale”.

¹ <http://lex.justice.md/md/365019/>

² <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=315674&lang=1>

Potrivit documentului, utilizarea limbajului sexist în campaniile electorale, precum și violența împotriva candidaților în campaniile electorale va fi sancționată cu amendă de la 60 la 84 de unități convenționale (3000 – 4200 lei) aplicată persoanei fizice; amendă de la 120 la 210 de unități convenționale (6000 – 10500 lei) aplicată persoanei cu funcție de răspundere și amendă de la 210 la 270 de unități convenționale (10500 – 13500 lei) aplicată persoanei juridice.

„Femeile sunt nu doar sub-reprezentate în politică, dar odată ajunse în funcții politice, riscă mai mult decât bărbații să fie țintele unor tentative de intimidare și altor practici incorecte. Doamnele lansându-se în campanie electorală riscă să fie stigmatizate, blamate și intimidare, după care aceste și alte forme de violență pot continua odată cu preluare unei funcții publice de către candidată”³, se menționează în nota informativă a proiectului.

II. Analiza cantitativă

Din totalul produselor media, am selectat doar cele care sunt relevante tematicii de gen, analizate pentru a treia oară în Republica Moldova:

- 9 conferințe sau briefing-uri de presă ale candidaților Maia Sandu și Igor Dodon, și ale unor persoane publice;
- 13 emisiuni la care au participat cei doi candidați, persoane publice/formatori/-oare de opinie;
- 5 interviuri ale candidaților, în care putem distinge mărcile limbajului sexist sau nonsexist, exprimate de jurnalist/-ă prin întrebări și de cei doi candidați prin răspunsuri;
- toate postările din perioada 03-13.XI.2020 de pe paginile publice ale celor doi candidați pe rețeaua socială din Facebook (în tabel am inclus doar cele care sunt cu video-uri, mesaje relevante).

În tabele I-IV sunt datele cantitative supuse analizei calitative.

Tabel I.

Conferință sau briefing de presă		
nr.	Titlul	Instituția media, data
1.	Briefing de presă susținut de Igor Dodon https://www.privesc.eu/arhiva/92508	Privesc Eu, 03.XI.2020,
2.	Conferință de presă susținută de reprezentanții minorităților etnice ale Republicii Moldova cu tema „Situația dinaintea celui de-al	INFOTAG, 04.XI.2020

³ <https://msmps.gov.md/transparenta-decizionala/consultari-publice/anunturi-proiecte-supuse-consultarilor-publice/>

	doilea tur al alegerilor prezidențiale din Moldova” https://www.privesc.eu/Arhiva/92521/Conferinta-de-presa-sustinuta-de-reprezentantii-minoritatilor-etnice-ale-Republicii-Moldova-cu-tema--Situatia-dinaintea-celui-de-al-doilea-tur-al-aleg	
3.	Briefing de presă. Maia Sandu face declarații https://www.facebook.com/watch/live/?v=357184345385653&ref=watch_permalink	04.XI.2020
4.	Briefing de presă susținut de Maia Sandu și Olesea Stamati https://realitatealive.md/maia-sandu-i-olesea-stamati-sus-in-un-briefing-de-presa---116794.html Stamati	06.XI.2020, Realitatea TV
5.	Briefing de presă susținut de O. Țicu https://tv8.md/2020/11/06/octavian-ticu-nici-sandu-nici-dodon-nu-reprezinta-idealul-reintregirii-dar-avem-de-ales/	06.XI.2020, TV8
6.	Briefing de presă susținut de candidatul PAS la alegerile prezidențiale, Maia Sandu https://www.youtube.com/watch?v=0P4fLcVnKPc	09.XI.2020
7.	Briefing susținut de staff-ul lui Igor Dodon și un grup de aleși locali http://tvrmdova.md/electorala-2020/live-briefing-de-	10.XI.2020, TVR Moldova
8..	Briefing susținut de Maia Sandu http://provincial.md/actual/angajamentele-candidatei-maia-sandu-fata-de-primari	10.XI.2020
9.	Briefing de presă al echipei PAS https://www.facebook.com/maia.sandu	13.XI.2020

Tabel II.

Emisiune		
nr.	Titlul	Instituția media
1.	Igor Dodon: Maia Sandu are în plan lichidarea a jumătate din primării iar prima etapa a început cu închiderea școlilor https://a-tv.md/igor-dodon-maia-sandu-are-in-plan-lichidarea-a-jumatate-din-primarii-iar-prima-etapa-a-inceput-cu-inchiderea-scolilor/	Accent TV, 03.XI.2020
2.	„Punctul pe AZi” Invitată – Maia Sandu „Punctul pe AZi” de la Tvr Moldova	Tvr Moldova, 03.XI.2020, ora 19.00
3.	„Acces Direct” Invitat - Igor Dodon https://www.youtube.com/watch?v=PD43bbUIZfE	NTV Moldova, 03.XI.2020
4.	Secretele puterii https://www.facebook.com/secreteleputerii/videos/642791833007527	Jurnal TV, 04.XI.2020, ora 20-22

5.	Politica lui Natalia Morari cu Igor Dodon https://www.facebook.com/Politica.TV8/videos/639332873418879	TV8, 04.XI.2020 21.30-23.04
6.	Ediție specială cu Igor Dodon https://www.facebook.com/dodon.igor1	PRIME TV, 05.XI.2020, 21.30
7.	Пятница с А. Голя. Гостъ передачи Майя Санду https://www.facebook.com/RTRMoldova/videos/369698830932623	RTR, 06.XI.2020, 18.58
8.	Maia Sandu, la Cutia Neagră https://www.facebook.com/maia.sandu/videos/371561987504100	TV8, 09.XI.2020, 21.38
9.	ALEGERI PREZIDENȚIALE 2020 Candidatul electoral față-n față cu radioascultătorii. Invitat: Igor Dodon, candidat independent https://www.facebook.com/dodon.igor1	Radio Moldova, 11.XI.2020, 09.32
10.	“Dialog” cu Maia Sandu https://www.facebook.com/maia.sandu	Телекомпания BTV - Balti, 11.XI.2020, 18.02
11.	Dezbateri electorale organizate de postul public de televiziune cu participarea candidatului Igor Dodon https://www.facebook.com/dodon.igor1	Moldova 1, 12.XI.2020, 20.00
12.	În Profunzime cu Maia Sandu https://inprofunzime.protv.md/politic/maia-sandu-vine-azi-la-o-editie-speciala-a-emisiunii-in-pr-ofunzime---	PRO TV, 12.XI.2020, 21.00
13.	Vecernii razgovor cu Pavel Duganov https://www.facebook.com/dodon.igor1	TVC 21, 12.XI.2020, 21.30

Tabel III.

Interviu			
nr.	Titlul	Instituția media	Data
1.	Igor Dodon: „Nu alegem între Rusia și Europa” https://moldova.europalibera.org/a/interviu-electoral-cu-pre%C8%99edintele-igor-dodo/30929822.html	Europa Liberă	04.XI.2020
2.	„Interviu Exclusiv,, cu candidatul independent la alegerile prezidențiale, Igor Dodon https://www.facebook.com/dodon.igor1	RenTV Moldova	11.XI.2020
3.	Maia Sandu: „Dacă mai rămâne un corupt la putere, oamenii își iau bagajele și pleacă!” https://www.youtube.com/watch?v=fw_WvKaNLX8	Nord News	11.XI.2020

4.	În ospetie la Dm. Gordon. Интервью Дмитрия Гордона с Майей Санду https://www.youtube.com/watch?v=o6GrBFHzNpQ		12.XI. 2020
5.	Alegeri prezidențiale în Moldova https://www.facebook.com/maia.sandu	Телекомпания «Дождь»	13.XI.2020

Tabel IV.

Postare pe Facebook		
nr.	Titlul	Data, ora
1.	Maia Sandu -Mesaj video în limba română https://www.facebook.com/maia.sandu	04.XI.2020, 09.28
2.	Maia Sandu -Mesaj video în limba rusă https://www.facebook.com/maia.sandu	04.XI.2020, 13.51
3.	Igor Dodon răspunde la întrebări. https://www.facebook.com/watch/live/?v=647357962615537&ref=watch_permalink	06.XI.2020, 10.01
4.	Maia Sandu: Primele 10 acțiuni anti-sărăcie în calitate de Președinte https://www.facebook.com/maia.sandu	09.XI.2020, 13.54
5.	Miting în susținerea candidatului independent Igor Dodon https://www.facebook.com/dodon.igor1	13.XI.2020, 10.59
6.	Igor Dodon Răspunde https://www.facebook.com/1402324713341752/videos/937907876616071	13.XI.2020, 09.00

I. Analiza calitativă a discursului public electoral. Studiu de caz

3.1. Natura discursului și tematicile de top ale campaniei

I. În comparație cu scrutinul din 2016 unde a prevalat stigmatizarea contracandidatei prin prisma statutului ei civil, campania din 2020 s-a remarcat înainte de toate prin *discursul de dezbinare a membrilor societății*. Un discurs repetitiv, violent, de învrăjpire, *menit să antagonizeze societatea pe criterii geopolitice, etnice, lingvistice, religioase*. Respectiv, mesajele care incitau la ură au fost generate de candidatul independent Igor Dodon, susținătorii, susținătoarele acestuia și scindau electorii în cei de acasă și diaspora; credincioși și necredincioși; vorbitori de română și vorbitori de rusă.

La început de campanie în turul 2, I. Dodon afirma, într-un interviu, „că votul nu trebuie să fie și nu este unul geopolitic, ci unul pragmatic: cine face mai bine față? Întrebare care ar trebui să preocupe în egală măsură diaspora și electoratul de acasă.” La o zi distanță însă afirmă contrariul precizând că nu a jignit diaspora atunci când a..., iar interpretările în acest

sens „sunt lansate de oponenții politici”; „Eu doresc să vă întoarceți acasă și am spus doar că votul dvs este geopolitic și diferit de cum a fost în țară.”⁴

Cu toate acestea mesajele prin care I. Dodon incită la ură s-au repetat și s-a ajuns chiar la amenințare cu război civil în ultima zi de campanie electorală: „Pericolul Unirii e real”; „Oponenții până nu iau la bot nu înțeleg”. Dacă în primul tur acesta se declara „președinte care unește”, în turul doi, după ce în cursă a rămas doar el și candidata pro-european, M. Sandu, I. Dodon și-a asumat un discurs menit să antagonizeze societatea.

Și în această campanie electorală I. Dodon și-a inventat un „dușman” imaginar cu care a încercat să sperie electoratul, pozând apoi în unic salvator al moldovenilor. Candidatul pro-rus la Președinție, I. Dodon, a reactivat sperietorile geopolitice cu NATO și unirea cu România. Aceasta din urmă părea să fi dispărut din retorica sa, iar în live-ul „Președintele răspunde”, din 13.XI.2020, într-o secvență de un minut, acesta a repetat de patru ori că „pericolul unirii Moldovei cu România există”.

Nu este prima dată când I. Dodon recurge la sperietoarea cu războiul civil pentru a-și hrăni electoral segmentul de susținători. La 11 iulie 2017, într-un interviu acordat jurnaliștilor din Belarus, acesta tot despre război civil vorbea. El spunea atunci că „aderarea la NATO înseamnă război pentru Republica Moldova, iar integrarea europeană va duce la anexarea teritoriilor de către România”.

Candidata PAS, la rândul ei, a precizat într-o emisiune televizată că, din cauza propagandei, oamenii au fost puși pe baricade și s-a ajuns la dezbinare. „Sunt conștientă că, după ce voi câștiga alegerile, una din cele mai importante sarcini este *unirea cetățenilor, în sensul în care să depășim dezbinările. Doar o societate unită poate depăși cu bine provocările majore cu care se confruntă* (subl.n)”⁵, a declarat M. Sandu. „Eu voi fi un președinte al tuturor, indiferent cine m-a votat sau nu m-a votat. Indiferent de limba vorbită sau opțiunile politice! Voi lupta doar împotriva hoților și voi apăra oamenii cinstiți.”, a reafirmat candidata⁶ permanent.

Îndemnul la unitate a fost reluat de M.Sandu în diverse formate de comunicare cu electorii – întrevederi, emisiuni, interviuri, briefing-uri de presă, adresări pe pagina sa socială de pe Facebook: „Я вижу Молдову страной, в которой бок о бок живут люди разных национальностей и в которой политики просто не смеют натравливать нас друг на друга.”,⁷ menționând că prețuiește fiecare cetățean al R. Moldova și cunoaște ce potențial avem atunci când acționăm împreună.

În ceea ce privește subiectele legate de religie și vorbitorii de limbă rusă, candidata pro europeană a dat asigurări că va respecta drepturile fiecărui cetățean, că pledează pentru unitate în societate și să nu creadă în sperietorile lansate de contracandidatul său. „Mă angajez să prețuiesc această unitate și să o construiesc mai departe. Unitate construită în jurul valorilor noastre, construită în jurul tradițiilor, unitate în jurul obiectivului nostru comun – O Moldova mai bună pentru fiecare!”,⁸ a menționat Maia Sandu în discursul său pe final de campanie electorală la briefingul de presă al echipei PAS.

⁴ Igor Dodon: „Nu alegem între Rusia și Europa”, Europa Liberă, 04.XI.2020

<https://moldova.europalibera.org/a/interviu-electoral-cu-pre%C8%99edintele-igor-dodo/30929822.html>

⁵ <http://tvrmdova.md/actualitate/maia-sandu-in-turul-doi-contez-pe-sprijinul-liderilor-unionisti>

⁶ Briefing de presă susținut de candidatul PAS la alegerile prezidențiale, Maia Sandu, 09.XI.2020,

<https://www.youtube.com/watch?v=0P4fLcVnKPc>

⁷ Adresare pe pagina publică de pe FB, 11.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>

⁸ <https://www.facebook.com/maia.sandu>, 13.XI.2020

II. Consemnăm, de asemenea, în scrutinul din 2020, ca și în cel din 2016, *discursul disprețului față de persoanele (a se înțelege femeile) necăsătorite, care nu au copii și/dar se angajează în competiția politică, implicit și în cea pentru portofoliul de președinte al țării.*

Este adevărat că atât candidatul I. Dodon, precum și persoanele care au ținut să reamintească de statul civil al oponentei sale, au fost mai prudenți de această dată în declarații. S-a insistat să se scoată în evidență echilibrul și armonia, grija și susținerea pe care o are familistul, soțul, tatăl, feciorul I. Dodon⁹, pentru a întări valoarea familiei prețuită de acesta. „Noi îl cunoaștem drept o persoană responsabilă, *un familist convins* (subl. n.) și un om de cuvânt, care este gata mereu să vină în ajutorul cetățenilor săi”¹⁰, argumentau membrii trupei DoReDoS alegerea lor.

Indirect, însă, în turul doi, s-a manipulat prin unele titluri la viața privată și bărbații, „partenerii de viață ai M. Sandu...”, îndrăgostiri.¹¹ O aluzie absolut neîntemeiată în text făcându-se referință, de fapt, la unii politicieni cu care candidata a colaborat în activitatea sa politică.

La întrebarea jurnalistei Valentina Ursu: „Cetățenii așteaptă să fie atacate problemele, ideile ca lumea să poată să trăiască într-o țară civilizată, unde prosperitatea și bunăstarea nu vor întârzia. De ce se începe cu atacul la persoană? Vă întrebam dacă un bărbat atacă mai dur o femeie, parcă nu arată bine”, candidatul la șefia țării, care a acces în turul II, Igor Dodon, în cadrul unui interviu pentru Europa Liberă, a răspuns „Dar cine atacă femeile? Eu nu mi-am permis niciodată să atac femeile, eu stimez femeile, eu le iubesc. Lupta politică e lupta politică, nu poți să ataci persoana, nu poți să ataci familia, așa cum au făcut-o toți împotriva mea. Luați-i pe cei din jurul inclusiv dna Maia Sandu, cum mi-au atacat familia, soția, prima doamnă, pe mama mea cum au atacat-o.”¹²

„O să vă luați ruczaciocul și o s-o ștergeți din țară... *Nu vă ține nimic în țara asta, căci nu aveți familie, nu vă ține aici nimic, așa cum mă ține pe mine și pe cei care au familii...*”, a insistat repetat candidatul independent în interviurile oferite în adresa candidatei PAS.¹³ „Să aveți grijă de soție, să aveți grijă de copii...”,¹⁴ a ținut să amintească I. Dodon în ultima sa postare video din sânul familiei, pe final de campanie - un mesaj expres pentru auditoriul masculin al țării, care exclude alegătoarele și întărește percepția protectoratului masculin în viața privată.

Important de reținut de asemenea că prin mesajele de susținere a M. Sandu, exprimate de persoane publice sau alegătoare/ alegători din sate și orașe, se abordează și problema *egalării șanselor între bărbați și femei de a candida și conduce o țară*. În acest sens, pictorul Lică Sainciuc își pune speranța că va exista mai puțină violență și mai puțină agresiune în

⁹ Vecernii razgovor cu Pavel Duganov, TVC 21, <https://www.facebook.com/dodon.igor1>

¹⁰ <https://www.facebook.com/dodon.igor1>, 07.XI.2020

¹¹ <https://24h.md/ei-sunt-barbatii-din-viata-maiei-sandu-afla-cu-cine-a-avut-cea-mai-lunga-relatie/>

Maia Sandu, mereu îndrăgostită de un partener politic. Vezi șirul îndrăgostirilor,

<https://www.politics.md/?view=articles&id=36433>

<https://abcnews.md/2020/11/05/filat-leanca-gaburici-nastase-dodon-usatii-cine-i-urmatorul-internautii-au-enumerat-partenerii-de-viata-ai-maiei-sandu/>

¹² <https://moldova.europalibera.org/a/interviu-electoral-cu-pre%C8%99edintele-igor-dodon/30929822.html>

¹³ Ne referim la: „Interviu Exclusiv”, cu candidatul independent la alegerile prezidențiale, Igor Dodon, RenTV Moldova, 11.XI.2020, <https://www.facebook.com/dodon.igor1>; Igor Dodon Răspunde, 13.XI.2020,

<https://www.facebook.com/1402324713341752/videos/937907876616071>

¹⁴ <https://a-tv.md/mesajul-lui-igor-dodon-la-sfarsitul-campaniei-electorale-video/>

societate: „Noi trăim într-o epocă unde femeia și bărbatul a început să se egaleze oleacă. Oleacă s-a terminat patriarhatul ăsta unde dicta totul bărbatul. Poate el era bun (referință la patriarhatul), dar era prea războinic... ”.¹⁵

Și jurnalistul ucrainean D. Gordon a ținut să precizeze despre implicarea și obstacolele unei femei în politică: „Sunteți o femeie tânără și frumoasă. Nu vă este jale să vă pierdeți cei mai frumoși ani în politică, în mizeria cu care aceasta este asociată, în luptă cu bărbații care nu vor să cedeze. Nu vă vine să spuneți pentru ce îmi trebuie aceasta? Aș putea trăi pentru sine.”

M. Sandu a răspuns scurt invocând motivul dragostei pentru țară: „Sincer, nu am planificat să devin politiciană. Îmi place țara mea, nu vreau să plec din ea. Avem oameni buni și frumoși.”¹⁶ Accentuează forța echipei cu care va lucra în soluționarea problemelor cum ar fi combaterea corupției și asigurarea bunăstării tuturor cetățenilor.

„Moldova este pregătită pentru a avea în calitate de președinte o femeie, pentru că am demonstrat că sunt o persoană cinstită și voi continua să lupt cu corupția...”, a răspuns M. Sandu la întrebarea jurnalistei de la Dojdi. Pentru oameni contează ca președintele să fie o persoană cinstită, profesionistă, care ar vrea și ar putea să muncească pentru oameni, să îi ajute... deși oponentul meu a folosit ca argumente împotriva mea faptul că sunt femeie... Moderatoarea interviului a precizat, cu scuzele de rigoare pentru întrebare, „dacă societatea este pregătită să voteze o femeie pentru această funcție și faptul că este femeie a jucat vreun rol în această campanie...”,¹⁷ Contabila Elena Prisăcari din Șoldănești o caracterizează în mesajul său de susținere ca „o femeie cinstită, o femeie curajoasă, o femeie în care avem cu toții încrederea că o să ne scoată din această sărăcie...”.¹⁸

„Dvs dna președintă, implicându-vă în activitatea politică a acestei țări, ați dat o speranță femeilor și fetelor din această țară că politica poate avea o altă culoare, politica poate fi normală, politica poate fi o activitate frumoasă. Dvs ați fost cea care ați inspirat femeile și fetele din țara aceasta. Locul femeilor este acolo unde vor ele să fie, inclusiv în calitate de președintă a acestei țări.”¹⁹ a ținut să nuanțeze deputata PAS, Veronica Roșca, în discursul său pe final de campanie electorală în briefingul de presă al echipei PAS.

III. Atestăm, pe lângă discursul disprețului față de cetățenii care opinează diferit și cel al stigmatizării persoanelor necăsătorite, și *discursul urii față de minoritățile sexuale*, blazate de tabăra opusă a ”tradiționaliștilor”, precum s-a autoidentificat I. Dodon și susținătorii săi. S-a speculat și de aceasta dată pe acest subiect sensibil exagerându-se până la absurd susținerea comunității LGBT de către M. Sandu și impactul distrugător al acestor minorități asupra societății.

Ca și în scrutinul din 2016, I. Dodon și acoliții săi²⁰ au jucat cu această carte prin prisma apărării **valorilor creștine și a familiei tradiționale** de astfel de „**valori europene**...”,

¹⁵ <https://www.facebook.com/maia.sandu/videos/313729773323682>, 08.XI.2020

¹⁶ În oșpeție la Dm. Gordon. Интервью Дмитрия Гордона с Майей Санду, 12.XI. 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=o6GrBFHzNpQ>

¹⁷ Alegeri prezidențiale în Moldova, Телекомпания «Дождь», 13.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>

¹⁸ <https://www.facebook.com/maia.sandu>, 09.XI.2020

¹⁹ <https://www.facebook.com/maia.sandu>, 13.XI.2020

²⁰ <https://www.facebook.com/tv8moldova/videos/697484140871972>, Briefing al aleșilor locali, 10.XI.2020

străine și nocive societății moldovenești, care „ucid moralitatea, unei comunități. „Voi insista pe valorile noastre tradiționale și nu pe cele străine, afirmă I.Dodon într-o emisiune televizată. Marșurile de acest gen, pe care oponentul meu le susține (referință la Marșul Solidarității din 8 martie considerat al comunității LGBT), le voi interzice, căci sunt periculoase....Eu sunt un foarte bun fecior, tată și soț. Am o familie bună.”²¹ Jurnalista N. Morari a replicat atât la cele afirmate -, „Mereu vorbiți despre familie, copii și dați de înțeles că acele persoane care nu au familie și copii din diverse motive nu sunt de aceeași calitate, îi discriminați.” -, precum și la calificativul „Jurnalistă simpatică,, , catalogându-l ca fiind unul sexist.

„Care sunt valorile oponentului meu?, a ținut să facă diferența I.Dodon dintre el și M. Sandu. Acolo e zero valori. În viața ei nu a avut familie, merge la marșurile astea prin Chișinău, detestă istoria țării noastre”²². „Ei (*susținătorii candidatului independent*, n.n.) și-au făcut alegerea: ...au spus „Da” – valorilor tradiționale și credinței noastre; „Da” – familiei tradiționale”²³, a scris I. Dodon pe pagina sa publică de pe Facebook după mitingul din ultima zi de campanie.

În declarațiile sale pe perioada întregii campanii din turul doi el a amintit mereu, chiar și atunci când se discutau alte teme, despre susținerea minorităților sexuale de contracandidata Maia Sandu. Și susținătorii acestuia au reiterat acest subiect. Limbajul, până și expresiile utilizate fie de deputatul Valentin Pascaru sau moderatorul Pavel Duganov²⁴ denotă o înțelegere orchestrată. Președinta Comunității Ruse în RM, Ludmila Lașcionova²⁵ și-a exprimat îngrijorarea față de căsătoriile între persoanele de același sex (ce înseamnă părintele 1 și părintele 2?), iar președinta legislativului, Z. Greceanîi, i-a îndemnat pe participanții la mitingul din 13.XI.2020 să își apere familiile²⁶.

În conferință de presă susținută de reprezentanții minorităților etnice (evreiești, ucrainene, ruse, beloruse, bulgare, grecești) ale Republicii Moldova cu tema „Situația dinaintea celui de-al doilea tur al alegerilor prezidențiale din Moldova.”²⁷ reprezentanții celor 6 minorități etnice s-au referit expres la susținerea candidatului care împărtășește valori precum ar fi familia, religia, toleranța față de toți etnicii și confesiunile din țară. Acesta ar reprezenta forțele sănătoase ale societății, deoarece respectă oamenii, îi înțelege, este preocupat de necazurile oamenilor, viitorul și stabilitatea țării.

Deputatul B. Țirdea, la rândul său, i-a imputat M. Sandu că fiind ministă la educație, apoi prim-ministă, că nu a participat la marșurile în sprijinul familiei tradiționale. Mai mult ca atât, a acuzat-o nefondat că „vorbește deja despre valorile familiei, deși pe 8 martie 2018 a participat la un marș de solidaritate cu LGBT, organizat de GenderDOC-M (LGBT), susține paradele gay!”; „Ea a realizat un film în mănăstire (fără știrea starețului mănăstirii), apărând

²¹ Politica lui Natalia Morari, TV8, 04.XI.2020,

<https://www.facebook.com/Politica.TV8/videos/639332873418879>

²² https://www.facebook.com/watch/live/?v=937907876616071&ref=watch_permalink, 6.XI.2020

²³ <https://www.facebook.com/dodon.igor1>, 13.XI.2020

²⁴ Участие в передаче "Вечерний разговор с Павлом Дугановым" на канале ТВИЦ-21

<https://www.facebook.com/dodon.igor1>

²⁵ <https://www.privesc.eu/Arhiva/92521/Conferinta-de-presa-sustinuta-de-reprezentantii-minoritatilor-etnice-ale-Republicii-Moldova-cu-tema--Situatia-dinaintea-celui-de-al-doilea-tur-al-aleg>

²⁶ <https://www.facebook.com/dodon.igor1>, 13.XI.2020, postare 14.29

²⁷ <https://www.privesc.eu/Arhiva/92521/Conferinta-de-presa-sustinuta-de-reprezentantii-minoritatilor-etnice-ale-Republicii-Moldova-cu-tema--Situatia-dinaintea-celui-de-al-doilea-tur-al-aleg>

drept o femeie simplă umilă, deși ea însăși a interzis capelele și icoanele în școli și nu a felicitat niciodată cetățenii cu sărbătorile bisericești!”²⁸

În video-ul prezentat de televiziunile afiliate socialiștilor²⁹ referința la familiile între reprezentanții de același sex și paradele LGBT s-a făcut în termeni apocaliptici și manipulatori, insistându-se pe asocierea forțată a acestora cu valorile europene.

IV. Ambii candidați și-au construit discursul, respectiv oferta electorală în calitate de președinte, pe opoziția sau diferența de viziuni, acțiuni și soluții adoptate deja fie pe ceea ce vor face.

I. **Dodon** a insistat pe opoziția *Noi/ Noi cu colegii din guvern/ Eu în raport cu Maia Sandu* (în calitate de ministru; guvernele în care a fost oponentă; prim-ministru cu „guvernul Harvard”). „Faceți comparație și luați decizie! Gândiți-vă bine, dragi părinți, la ce vom ajunge în școli cu așa președinte! (atenționare că susține marșurile homosexualilor); „Analizați toate riscurile legate de votul vostru din 15.XI.20.”,³⁰

Acuzațiile sunt îngroșate atât în privința divizării bisericii, legalizarea cuplurilor de homosexuali, ca și acțiunile candidatei - „cu asemenea afirmații va conduce la un nou conflict, destabilizare, ca la începutul anilor 90” -, exagerând cu bună știință pentru a speria electorii: M. Sandu președinte – instabilitate, haos, o să primiți 0. Să țineți minte ce vă spun!”,³¹ Îi atenționează să fie atenți la toate „promisiunile sterile și populiste ale oponentei mele. Noi avem ce pierde de la votul acesta... vom regreta cu toții. „Nu schimbați porumbelul din mână pe coțofana de pe gard”³², a fost mesajul lui Igor Dodon către cetățeni.

Diferențele invocate de I. Dodon au fost nuanțate pe experiență, echipa, valori cu atacuri dure în adresa contracandidatei. Acesta a îndemnat cetățenii să se gândească bine pe cine vor susține în turul doi, făcând trimitere la mai multe „sperietori” pe care le-a lansat și în scrutinul din anul 2016.

Relevante, în opinia noastră, sunt din perspectiva analizei discursului public electoral verbele utilizate de candidatul I. Dodon în discursul său pe început de tur doi³³ și repetate apoi pe durata campaniei. Prin acestea se conturează și se întărește ideea că M. Sandu reprezintă forța distrugătoare, iar I. Dodon - „salvatorul”, Moldovei, care va „putea ajuta cetățenii să treacă mai ușor, cu mai mici pierderi de problemele crizei și provocărilor cu care se confruntă”.

Maia Sandu	Igor Dodon
Subiectul 1 Pandemia, sănătatea publică - <i>A închis aproape 200 de școli</i> - <i>a optimizat spitale</i>	- <i>Am dat jos regimul Plahotniuc din care a făcut parte mulți ani Maia Sandu</i> - <i>am stopat lichidarea spitalelor raionale, așa</i>

²⁸ <https://noi.md/md/politica/declaratie-sandu-este-un-lup-si-ea-crede-ca-in-jurul-ei-sint-doar-oi-propunindu-le-sa-o-aleaga-drept-pastor>, 10.XI.2020

²⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=0z4OJDJPvok&fbclid=IwAR0AiEnzdVGyXbzMsPdfkw2Wb7RWVBH9-2wIKkra2FbS3duf0jOjC-SKsk>, 10.XI.2020

³⁰ Briefing de presă susținut de Igor Dodon, Privesc Eu, 03.XI.2020, <https://www.privesc.eu/arhiva/92508>

³¹ Briefing de presă susținut de Igor Dodon ... - youtube.com <https://www.youtube.com/watch?v=PD43bbUIZfE>

³² Idem

³³ Briefing de presă susținut de Igor Dodon, Privesc Eu, 03.XI.2020, <https://www.privesc.eu/arhiva/92508>

- <i>a blocat licitațiile la medicamente</i> - M. Sandu va lua exemplul de la UE și va <i>închide total țara, școlile și grădinițele</i> Subiectul 2 Problemele sociale - <i>a blocat proiecte deși a semnat în acordul de coaliție că va susține inițiativa mea de indexare de 2 ori pe an a pensiei</i> - <i>nu o doare capul de aceasta (micșorarea vârstei de pensionare)</i> Subiectul 3 – Instituțiile de învățământ - <i>a închis peste 180 de școli și acest proces trebuia să continue .. iar aceasta înseamnă lichidarea satelor</i> Subiect 4 – Economia - <i>M. Sandu propune să stăm cu mâna întinsă la europeni și la occident pentru următoarea doză de credit</i> - <i>Cea care vrea să aducă probleme internaționale și să distrugă producătorul autohton</i> - <i>Fiind prim-ministru a insistat și a blocat reparația drumurilor în țară; a înghețat reparația drumurilor în luna august anul trecut (n.n. - 2019)</i> - <i>M. Sandu numește Rusia agresor și dușman al RM</i> Subiectul 5 - Reforma administrativă - <i>M. Sandu și consilierul ei, fost ex-premier care e mare analist acum, Sturza, au lichidat raioanele și primăriile mici</i> Subiectul 6 – Statalitatea - <i>Contracandidatul meu declară că dacă ar fi referendum pentru Unire, ea ar candida</i>	cum făceau cei din guvernele precedente, așa-numita optimizare - <i>am început procesul de dublare a salariilor la medici</i> - <i>Eu vă promit că în calitate de președinte nu voi permite întoarcerea carantinei și restricțiilor pentru activitatea economică</i> - <i>am asigurat achitarea pensiilor și salariilor la timp pe timp de pandemie,</i> - <i>am găsit bani suplimentari pentru a ajuta pensionarii care au pensia mai mică de 2-3000 de lei</i> - <i>am reușit să promovăm unele proiecte fără Harvard și fără populism</i> - <i>Eu voi asigura atingerea acestui obiectiv (micșorarea vârstei de pensionare)</i> - <i>în fiecare sat trebuie să fie școală și grădiniță</i> - <i>Vă promit că vom schimba formula de finanțare în școli astfel ca acestea să funcționeze</i> - <i>Noi ne propunem să dezvoltăm economia, să construim parcuri industriale, să susținem producătorul autohton, să construim parcuri naționale, să investească în continuare în drumuri</i> - <i>Noi din contra am mers cu investiții majore în economie. Faceți diferența!</i> - <i>Am deblocat piețele și din Est, și din Vest</i> - <i>Noi am majorat substanțial fondul de subvenționare în agricultură, am găsit 300 mln lei și am ajutat</i> - <i>Nu voi accepta lichidarea raioanelor și a primăriilor mici</i> - <i>Eu sunt pentru apărarea statalității RM</i> - <i>Nu voi permite să închinăm țara rușilor sau</i>
---	--

pentru unire, <i>lichidarea statalității RM</i> Subiectul 7 – Tradițiile - Alții deschis spun că vor admite în RM aceste valori care nu ne sunt proprii (n.n. aluzie la MS și marșurile LGBT) Subiectul 8 – Limba rusă - Este cinic să vedem cum M. Sandu, care a scos din programele școlare limba rusă, a început acum să vorbească în rusă și să facă ziare și pliante în limba rusă Subiectul 9 - M. Sandu și membrii ei de partid împart oamenii pe naționalități și îi numesc separatiști pe cetățenii RM care locuiesc în regiunea transnistreană și Găgăuzia	românilor - <i>Tradițiile, valorile tradiționale, familiile tradiționale, credința sunt cruciale pentru un stat.</i> - <i>Eu susțin biserica ortodoxă, merg la biserică și sunt apărător al tuturor culte</i> - <i>Eu nu particip la marșurile ghei din Chișinău așa cum a participa MS în ultimii ani. Eu nu voi admite așa ceva.</i> - <i>Eu cer procuraturii să se ocupe de cei care au blocat accesul oamenilor la vot în partea stângă a Nistrului</i> - <i>Eu, în calitate de președinte al țării, o să pot și mai departe asigura pacea, liniștea etnică și un dialog constructiv și cu Transnistria, și cu Găgăuzia.</i>
--	--

Și aleșii locali care au ieșit în conferință de presă îl prezintă ca pe un președinte „echilibrat”, demn de această funcție, un om al faptelor, care își iubește cetățenii³⁴, iar pe M. Sandu cu o persoană care „lichidează, distruge raioanele, primăriile, școlile, ce vine cu plan diabolic, catastrofic pentru țară.,,

Din mesaje de susținere ale alegătorilor din toate raioanele (Nicolae Ghilescu, locuitor Botanica, Chișinău; Angela Colibaba, șefă a Centrului de Sănătate din Fălești; Ludmila Nistor, primara a comunei Pârlița, rl. Ungheni; Ala Covalciuc, medic, Chișinău; Inga Pernat, medic de familie din Taraclia; V. Valachi, director la Cahul Gaz; Nina Juraveț, locuitoare a orașului Dondușeni; Bazatin Angela, șefa Secției cultură din or. Edineț), plasate pe pagina publică a lui I. Dodon, reținem caracterizarea acestuia ca fiind „o persoană de încredere, o personalitate tenace, flexibilă; a contribuit la bunăstarea țării; susține dezvoltarea medicinei; cu putere de voință s-a implicat în stoparea pandemiei; este un garant al statalității.”

M. Sandu a insistat în discursul său ferm, dur, bătaios, pe opoziția *Noi-Ei* (cu referință la actuala putere, inclusiv guvernul, primăria Chișinău) pentru a sublinia diferențele. „El are agenda falsurilor, minciunilor și a falsurilor.” „I. Dodon este un om foarte laș”, „corupt, nerespectat de bine, care umblă și cerșește fotografii,,; „Un președinte care ne minte, ne

³⁴ <https://www.facebook.com/tv8moldova/videos/697484140871972>, 10.XI.2020

amenință, care își fură și își trădează cetățenii,,; „Nu poate face nimic și se ține doar de furat.”; „Un porumbel rănit a ieșit la presă și a început să cânte cântece de jale.”³⁵

Simbolic, candidata a mers pe opoziția „oamenii buni,, și „cei răi,, „corupții și bandiții,,³⁶ Aceasta se autoidentifică cu responsabilitatea, competența, cu „încrederea, bucuria, speranța și ordinea în țara,, în raport cu „deznadejdea, mânia, corupția și incompetența,,³⁷; cu schimbarea, dreptatea și unitatea între oameni; „cu o persoană credibilă, cu o imagine bună în rândul donatorilor”³⁸, „un președinte care își respectă oamenii, care ne apără de hoți și bandiți, care protejează oamenii cinstiți, care lucrează în interesul oamenilor; un președinte care se ține de cuvânt”³⁹, „...care apără și sprijină oamenii de afaceri cinstiți”⁴⁰; „Я доказала, что я честный человек, что я хочу и могу бороться с коррупцией.”⁴¹

În oferta sa electorală prezentată sintetic în două briefinguri de presă⁴², M. Sandu exprimă prin verbele utilizate ideea unor acțiuni de viitor pe care și le asumă ca angajament, prin care să construiască un stat de drept pentru oameni (Eu promovez interesele cetățenilor! Suntem obligați să ne salvăm țara.).

Noi o să curățăm președinția, toate instituțiile statului
Voi fi de partea oamenilor care au muncit și muncesc
Voi fi împotriva celor care fură
Voi opri toate schemele de corupție
Voi promova judecători onești, exporturile peste tot în lume
Voi apăra interesele oamenilor de afaceri și investitorilor care creează locuri de muncă în Moldova
Voi construi relații bune cu țările de unde pot să vină investiții
O să începem o luptă crâncenă împotriva tuturor bandiților și tuturor hoților (06.XII.2020)
Voi insista pe înăsprirea tuturor pedepselor pentru corupția politică, trădare de țară
Voi fi dură cu toți șefii și șefuleții care vor cere mită și vor pune presiune pe agenții economici
1 ☐ Voi reduce cheltuielile Președintelui. 2 ☐ Voi identifica soluții legale pentru declanșarea alegerilor parlamentare anticipate. 3 ☐ Voi insista ca bugetul pentru anul 2021 să fie un buget pentru oameni. 4 ☐ Voi scoate Moldova din izolare internațională și voi aduce finanțare pentru economie. 5 ☐ Voi solicita suport de la partenerii internaționali pentru a depăși pandemia. 6 ☐ Voi iniția discuții cu parteneri internaționali pentru un program de susținere a oamenilor în vârstă cu venituri mici. 7 ☐ Voi propune un program de susținere a micului business afectat de criza economică.

³⁵ <https://www.facebook.com/maia.sandu>, 04.XI.2020

³⁶ <https://www.facebook.com/maia.sandu>, 06.XI.2020

³⁷ <https://www.facebook.com/maia.sandu>, 04.XI.2020

³⁸ <https://www.facebook.com/secreteleputerii/videos/642791833007527>, 04.XI.2020

³⁹ <https://www.facebook.com/maia.sandu>, 06.XI.2020

⁴⁰ Idem

⁴¹ <https://www.facebook.com/maia.sandu>, 13.XI.2020

⁴² https://www.facebook.com/watch/live/?v=357184345385653&ref=watch_permalink, 03.XI.2020 și <https://www.youtube.com/watch?v=0P4fLcVNKPc>, 09.XI.2020

- 8 ☐ Voi identifica resurse pentru ca agricultura să iasă din criza provocată de secetă.
- 9 ☐ Voi declara corupția pericol de securitate națională.
- 10 ☐ Voi insista pe investigarea imediată a dosarelor de rezonanță.

Și în mesajele de susținere persoanele din societate - nume recunoscute de bărbați (Gh. Urschi, Mihai Fusu, Valentina Rusu Ciobanu, pictorița, Lică Sainciuc, academicianul Victor Moraru, prof. univ. Ion Negură, medicul neurolog Valeriu Jardan, general-maiorul de poliție, ex-ministru Victor Catan, politologul Vladislav Kulminski, vicepreședintele Uniunii Muzicienilor Aurelian Dănilă) sau oameni simpli (Elena Prisăcari, contabilă, Eugen Boico, antreprenor, Galina Sîrbu, bucătăreasă, Furtună Panaghia, educatoare, Vera Guma din Rezina, Margareta Bejan, profesoară pensionară, Valentina Roșca, Adriana Pîslari, Eugenia Porubin) - candidata este percepută, fie asociată cu:

- „adevărul, dreptatea, bunăstarea, dezvoltarea economică,, (Igor Hincu, 06.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>);
- „aspirațiile oamenilor, schimbarea în bine, progresul, un generator de idei constructive, un adevărat catalizat al proceselor sociale transformatoare,, (Mesaj de susținere din partea academicianului Victor Moraru, <https://www.facebook.com/maia.sandu>, 09.XI.2020);
- „speranța la o viață mai bună, la un stat mai prietenos cu noi, la un stat în care să avem încredere că ne va face dreptate (Mesaj de susținere din partea profesorului universitar Ion Negură, 10.XI.2020 <https://www.facebook.com/maia.sandu>);
- „bunătațea, onestitatea, o doamnă puternică, care ar putea să ne reprezinte în lume și nu ne-ar fi rușine cu ea.” (Mesaj de susținere din partea medicului neurolog Valeriu Jardan, 11.XI.2020 <https://www.facebook.com/maia.sandu>);
- „Jana D Arc, cu o cultură, inteligență aleasă” (Mesaj de susținere din partea educatoarei Furtună Panaghia, 11.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>)
- „o femeie onestă, sinceră, se zbate pentru popor, nu pentru culioace.” (Mesaj de susținere din partea Verei Guma din Rezina, 11.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>)
- „o persoană integritate, onestă, notorie, competentă, responsabilă față de stat și popor, liderul națiunii noastre...” (Mesaj de susținere din partea ex-ministrului Victor Catan, 12.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>)
- „o persoană responsabilă, curajoasă, nu este coruptă, are capacități de a organiza o viață la noi acasă (Mesaj de susținere din partea Liubei Gonciar, 12.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>)

Apreciată în speță de bărbați pentru determinarea fermă, curajul de a aprecia valorile reale, supremația legii, onestitatea, integritatea, M. Sandu exprimă, în opinia multor persoane care au vorbit public - spiritul edificării, întrușiează decența, încrederea, speranța.

a. Indiciile, ca mărci ale limbajului sexist, din produsele monitorizate și discursul supus analizei

A. Folosirea generalizărilor și a termenilor cu caracter absolut

- *toți oamenii lui Plahotniuc o susțin pe Maia Sandu..., căci le-o ținut crîșa la oligarhi* (Igor Dodon Răspunde, <https://www.facebook.com/1402324713341752/videos/937907876616071>, 13.XI.2020)
- *Nomenclaturiştii, evreii, Lucinschi, toți au format-o pe Maia Sandu să ne tragă încă o*

<i>dată, să ne umiliească!”</i> (Alexei Corcimari, dr. în științe, 10.XI. 2020, https://subiectulzilei.md/video-maia-sandu-va-baga-moldova-in-datorii-sustine-doctorul-in-stiinte-alexei-corcimari/)
B. Utilizarea de apelative stereotipice, eufemistice, peiorative, de diminutive sau de forme excesiv de politicoase, pentru a desemna persoanele din categoriile discriminate
- Maia Grigorevna ai dat dovadă că ai fost o <i>lașă... v-ați temut să veniți la o dezbatere sinceră; sunteți balconiye, de seră, din tipliți; ați dat zadnii; acum o faci pe deșteapta?</i>(referință la votul MS în guvern pentru furtul miliardului, concesionarea aeroportului); vorbește lucruri despre care idee nu are (Igor Dodon Răspunde, https://www.facebook.com/1402324713341752/videos/937907876616071, 13.XI:2020)
C. Aplicarea de calificative de întărire a unor stereotipuri
- „<i>Nu v-a fi frumos dacă un bărbat va întrerupe o femeie</i>, opina Igor Dodon în adresa moderatoarei. ”<i>Să nu începem să vorbim despre femei și bărbați, deoarece aici noi suntem în calitate de jurnalistă și invitat</i>”, a reacționat moderatoarea ((Politica lui Natalia Morari, 04.XI.2020, https://www.facebook.com/Politica.TV8/videos/639332873418879) - „<i>M. Sandu umblă cu codița pe lângă puterea din România pentru a-și face interesele personale</i>”; <i>un șarpe venit așa.. chipurile din medicină leac pentru popor. Nu!!!</i>” (VIDEO // Maia Sandu va băga Moldova în datorii, susține doctorul în științe, Alexei Corcimari, 10.XI.2020) - „<i>Opoziția Maei Sandu este una isterică..</i>” („Interviu Exclusiv,, cu candidatul independent la alegerile prezidențiale, Igor Dodon, 11.XI.2020, https://www.facebook.com/dodon.igor1, RenTV Moldova)
D. Referiri stereotipice sexualizate despre vestimentație, aspect corporal, privilegierea indicilor de aparență fizică și/sau de statut marital
- „<i>Jurnalistă simpatică și profesionistă</i> (I.Dodon),, ; <i>Este un calificativ sexist a replicat N. Moraru. Pot fi și foarte urâtă, însă aceasta nu mă face o jurnalistă mai puțin competentă.</i>” (Politica lui Natalia Morari, 04.XI.2020, https://www.facebook.com/Politica.TV8/videos/639332873418879)
E. Glume, umor deplasat, aluzii cu tentă sexuală, vulgarități
- „<i>Rămânem până în zori. Să nu îi spunem doar Galei</i> (soția invitatului),, – o replică nereușită a lui I. Dodon la propunerea jurnalistei N. Morari să rămâne pe pagina de facebook să continue discuția) - „<i>Cine plătește fata, acela o dansează!</i>”, aluzie la finanțarea instituțiilor media
F. Etichete jignitoare
- „<i>Licitații blocate de Ea și așa-numitul guvern Harvard de anul trecut</i>” (Briefing de presă susținut de Igor Dodon, Privesc Eu, 03.XI.2020, https://www.privesc.eu/arhiva/92508) - „<i>Îi tare țâfnoasă doamna oponent politic și schimbă poziția în fiecare zi</i>”; „<i>Faci Rusia tiran, și acum te ceri să te duci la Putin, să faci un selfie pentru carieră, ca să pui pe Facebook și să primești vreo 3000 de like-uri. Trebuie să ai poziție clară, echilibrată.</i>

Un șef de stat trebuie să aibă poziții echilibrate. De asta, „vrabia mălai visează”, iar *Maia îl visează pe Putin să facă selfie*”; „s-o întrebați repede ea nu știe să spună câți bani trebuie pentru pensionari (Emisiunea „Acces Direct”, NTV Moldova. Invitat - Igor Dodon, 03.XI.2020, <https://www.youtube.com/watch?v=PD43bbUIZfE>)

- „Dodon maxim ce poate să facă este să meargă la niște întruniri internaționale și să-l pândească pe președintele Macron sau pe altul când aceștia ies de la wc, ca să-și facă un selfie”, susține Sandu.
- „Doamna Sandu are emoții. Ea a propus să facem o singură dezbatere, pe teren netru, la ASEM. Azi dimineața trebuiau să se întâlnească echipele, să meargă la ASEM, echipa Maiei Sandu nu mai răspunde la telefon. *Se tem, eu cred. Ei înțeleg că nu au ce spune*”, Igor Dodon răspunde la întrebări. 06.XI.2020, https://www.facebook.com/watch/live/?v=647357962615537&ref=watch_permalink)
- „Am văzut cum Dodon a ajuns în ultimul hal, a coborât direct în glod. E isteric, țipă la oameni, toarnă minciuni cu găleata, îi sperie cu falsuri, îi amenință, învârbitește societatea, improașcă ură și venin în toate părțile.; ... *un om prăpădit*, panicat și singur... (Briefing de presă susținut de Maia Sandu, <https://www.facebook.com/maia.sandu>, 09.XI.2020)
- „Dacă mergi pe drum și vezi un găinaț îl ocolești, nu calci pe el...” (a răspuns MS la întrebarea moderatoarei TV8 de ce nu a acceptat să meargă în dezbateri cu ID, 09.XI.20, <https://www.facebook.com/maia.sandu/videos/371561987504100>)
- „Maia Grigorevna ai dat dovadă că ai fost o lașă... v-ați temut să veniți la o dezbatere sinceră; sunteți balconiye, de seră, din tipliți; ați dat zadnii; acum o faci pe deșteapta? (referință la votul MS în guvern pentru furtul miliardului, concesionarea aeroportului); vorbește lucruri despre care idee nu are; dvs o să pierdeți alegerile, pentru că nu aveți esență”; sunteți o persoană falsă, fără conținut, vă temeți și urâți oamenii,... iresponsabilă (Igor Dodon Răspunde, <https://www.facebook.com/1402324713341752/videos/937907876616071>, 13.XI.2020)

G. Impunerea statutului funcției

- *Eu în calitate de președinte cât voi în calitate de președinte ... nu voi accepta lichidarea raioanelor și a primăriilor* (Briefing de presă susținut de Igor Dodon, Privesc Eu, 03.XI.2020, <https://www.privesc.eu/arhiva/92508>)
- „Poziția cu care vine actualul președinte, ca fost ministru al economiei..” (Interviu, 04.XI.2020, <https://moldova.europalibera.org/a/interviu-electoral-cu-pre%C8%99edintele-igor-dodo/30929822.html>)
- „*Eu sunt președintele acestei țări*”, insista I. Dodon, propunând cu ce să înceapă discuția și nu cu ceea ce întreba moderatoarea RM. Politica lui Natalia Morari, 04.XI.2020, <https://www.facebook.com/Politica.TV8/videos/639332873418879>

Strategiile de marginalizare a experienței feminine, de regulă, sunt dublate, în afară de expresiile abjecte și de alte mecanisme discursive în special în mass-media, care nu trebuie ignorate, ci excluse.

Ne referim la:

- ✓ pluralul masculin înglobant

- *stimați agenții economici, concetățeni, dragi părinții, profesori, copii...; stimați agenți economici; stimați pensionari, stimați concetățeni; stimați cetățeni, stimați primari* (Briefing de presă susținut de Igor Dodon, Privesc Eu, 03.XI.2020, <https://www.privesc.eu/arhiva/92508>)
- „*cetățenii acestei țări*„ (I.Dodon) Politica lui Natalia Morari, 04.XI.2020, <https://www.facebook.com/Politica.TV8/videos/639332873418879>
- „*dragi cetățeni*, am văzut cu toții..”; „îmi exprim regretul față de *funcționarii statului, angajații la stat, primarii* care sunt șantajați ”, Briefing de presă susținut de candidatul PAS la alegerile prezidențiale, Maia Sandu, 09.XI.2020, <https://www.youtube.com/watch?v=0P4fLcVnKPc>
- „*Prieteni din Chișinău*; chemați la vot *un prieten*. ” (Adresare pe FB a M. Sandu, 09.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>)
- „Duminică, voi, *tinerii*, puteți face orice vă propuneți. Puteți schimba viitorul Moldovei pentru totdeauna. (Adresare pe FB a M. Sandu, 10.XI.2020 <https://www.facebook.com/maia.sandu>)
- „*Stimați concetățeni!*; „*Prieteni, colegi, cetățeni!* Sandu e lupul.” (Poziția deputatului B. Țirdea despre M. Sandu, <https://noi.md/md/politica/declaratie-sandu-este-un-lup-si-ea-crede-ca-in-jurul-ei-sint-doar-oi-propunindu-le-sa-o-aleaga-drept-pastor>, 10.XI.2020)
- „*cetățenii noștri*; au fost diferiți *candidați; politicieni cinstiți; 140 de mii de tineri au plecat*” (Maia Sandu: „Dacă mai rămâne un corupt la putere, oamenii își iau bagajele și pleacă!”), portalul Nord News, 11.XI.2020 https://www.youtube.com/watch?v=fw_WvKaNLX8)
- „*Prieteni din diasporă*, ați arătat o putere uimitoare în această perioadă!„ „...” (postare pe FB a MS, 13.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>)
- „Vă îndemn pe *toți oamenii Moldovei* să mergeți la vot duminică, să ne luăm în mâini propriul destin...” (Briefing de presă al echipei PAS, 13. XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>)

✓ folosirea cuvintelor care exclud

- „Stimați agenți economici, eu vă propun să vă gândiți foarte bine pe cine veți susține peste zece zile. Pe *cea* care vrea să aducă probleme internaționale și să distrugă producătorul autohton sau cei care vor să dezvolte economia națională, să susțină producătorul autohton, să construiască parcuri naționale, să investească în continuare în drumuri.” (Briefing de presă susținut de Igor Dodon, Privesc Eu, 03.XI.2020, <https://www.privesc.eu/arhiva/92508>)
- „*El și guvernul lui*„ (referință la I. Dodon)
- „*El este foarte slab și controlabil; tovarășul*” (M. Sandu despre I. Dodon). În ospeție la Dm. Gordon. Интервью Дмитрия Гордона с Майей Санду <https://www.youtube.com/watch?v=o6GrBFHzNpQ>

✓ utilizarea numelor generice și a numelor de profesii/funcții/poziții doar la masculin

- „Apropo, anul trecut, în luna august, fiind *prim-ministru*, Maia Sandu a insistat și a

blocat reparația drumurilor în țară; *Contracandidatul meu* declară că dacă ar fi referendum pentru Unire”; (Briefing de presă susținut de Igor Dodon, Privesc Eu, 03.XI.2020, <https://www.privesc.eu/arhiva/92508>)

- „*conducătorul acestei țări; oponentul meu; ea* (n.n. Maia Sandu) *este un politician slab* (I.Dodon; Politica lui Natalia Morari, 04.XI.2020, <https://www.facebook.com/Politica.TV8/videos/639332873418879>)
- „*în calitate de președinte* voi fi de partea oamenilor; merităm *un președinte* care să-i respecte pe oameni; (Briefing de presă susținut de Maia Sandu, 04.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>)
- „...când a fost *ministru la educație Maia Sandu...*, când a fost stimata *dna oponent* în funcția de *prim-ministru...*; (04.XI.2020, <https://moldova.europalibera.org/a/interviu-electoral-cu-pre%C8%99edintele-igor-dodo/30929822.html>)
- „*Acest candidat*”; (subl.n. referință la Violeta Ivanov în răspunsul M. Sandu) <https://www.facebook.com/secreteleputerii/videos/642791833007527>
- „*Candidatul PAS la prezidențiale, Maia Sandu*, cheamă funcționarii publici să nu se lase intimidați și șantajați de actuala putere de la Chișinău.” (05.XI.2020, <http://tvrmdova.md/electorala-2020/candidatul-pas-la-prezidentiale-cheama-funcionarii-publici-sa-nu-se-lase-intimidati-de-actuala-putere-de-la-chisinau/>)
- „*În calitate de președinte* voi cere..” (06.XI.2020, <https://realitatealive.md/maia-sandu-i-olesea-stamate-sus-in-un-briefing-de-presa---116794.html>)
- „Acum chiar îmi doresc ca cetățenii să voteze *o femeie președinte al Republicii Moldova*, iar peste patru ani să voteze un președinte unionist”, (O. Țicu, 06.XI.2020, <https://tv8.md/2020/11/06/octavian-ticu-nici-sandu-nici-dodon-nu-reprezinta-idealul-reintregirii-dar-avem-de-ales/>)
- „Vin cu primele 10 acțiuni în calitate de *președinte*..” (Briefing de presă susținut de candidatul PAS la alegerile prezidențiale, Maia Sandu, 09.XI.2020, <https://www.youtube.com/watch?v=0P4fLcVnKPc>)
- „Vin cu un mesaj de susținere a unui *candidat care exprimă în viziunea mea plenar aspirațiile oamenilor*. Este vorba de *Maia Sandu*.” (Mesaj de susținere din partea academicianului Victor Moraru, <https://www.facebook.com/maia.sandu>, 09.XI.2020)
- „Prioritatea mea imediată ca *președinte* este să întorc autoritățile cu fața la problemele reale ale oamenilor”. (Briefing de presă susținut de candidatul PAS la alegerile prezidențiale, Maia Sandu, 09.XI.2020, <https://www.youtube.com/watch?v=0P4fLcVnKPc>)
- „Mergi la vot, ia *un prieten* și schimbă lucrurile în țara ta.” (Adresare pe FB a M. Sandu, 10.XI.2020 <https://www.facebook.com/maia.sandu>)
- „...devenind *șef de stat* s-o ajutăm să redreseze situația din țară și din societate..” (Mesaj de susținere din partea ex-ministrului Victor Catan, 12.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>)
- „Ce veți face în calitate de *președinte*? ”; *Dna președinte, ...Cât ați fost prim-ministru...*; (întrebare, adresare de la moderatorul portalului, Dumitru Pelin). Maia Sandu: „Dacă mai rămâne un corupt la putere, oamenii își iau bagajele și pleacă!”, Nord News, 11.XI.2020, https://www.youtube.com/watch?v=fw_WvKaNIx8

- „Așa cum am făcut și în funcția de *prim-ministru...*”; *Unii deputați..*” (M.Sandu) Maia Sandu: „Dacă mai rămâne un corupt la putere, oamenii își iau bagajele și pleacă!”, portalul Nord News, 11.XI.2020, https://www.youtube.com/watch?v=fw_WvKaNLX8
- „În calitate de *Președinte*, voi fi un avocat al afacerilor mici și mijlocii,..” (postare pe FB a M. Sandu, 12.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>)
- „*Oponentul meu*,,; (Dezbateri electorale organizate de postul public de televiziune cu participarea candidatului Igor Dodon, Moldova 1, 12.XI.2020, <https://www.facebook.com/dodon.igor1>)
- „Sunt Maria Pancu, *președintele PAS seniori*,, (Briefing de presă la sediul PAS, 13.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>)
- „*Dna președinte*, sunt *Veronica Roșca* și sunt membru PAS...” (Briefing de presă al echipei PAS, 13.XI.2020, <https://www.facebook.com/maia.sandu>)
- „*dna oponent* Maia Sandu, dvs o să pierdeți alegerile”; (Igor Dodon Răspunde, 13.XI.2020, <https://www.facebook.com/1402324713341752/videos/937907876616071>)

IV.Concluzii

- ✚ În lipsa unor dezbateri între cei doi candidați, mesajele acestora se regăsesc în briefingurile de presă, emisiuni TV, interviuri și multiplele postări pe paginile publice din facebook.
- ✚ În comparație cu scrutinul din 2016 unde a prevalat stigmatizarea contracandidatei prin prisma statutului ei civil, campania din 2020 s-a remarcat prin minciună, calomnie, manipulare înainte de toate și prin *discursul de dezbinare a membrilor societății. Un discurs repetitiv, violent, de învrăjbire, menit să antagonizeze societatea pe criterii geopolitice, etnice, lingvistice, religioase*. Respectiv, mesajele care incitau la ură, violență au fost generate de candidatul independent Igor Dodon, susținătorii, susținătoarele acestuia și scindau electorii în cei de acasă și diaspora; credincioși și necredincioși; vorbitori de română și vorbitori de rusă.
- ✚ Candidata PAS, Maia Sandu, a fost tratată iarăși discriminator în competiția pentru președinție pentru că este femeie. Produsele mediatice analizate demonstrează acest tratament. Prin atacul direct la statutul civil al candidatei, consemnăm *discursul disprețului față de femeile necăsătorite, care nu au copii și/dar se angajează în competiția politică, implicit și în cea pentru portofoliul de președinte al țării*. Este adevărat că atât candidatul I. Dodon, precum și persoanele care au ținut să reamintească de statul civil al opoentei sale, au fost mai prudenți de această dată în declarații.
- ✚ Atestăm, pe lângă discursul disprețului față de cetățenii care opinează diferit și cel al stigmatizării persoanelor necăsătorite, și *discursul urii față de minoritățile sexuale, blazate de tabăra opusă a "tradiționalistilor", precum s-a autoidentificat I.Dodon și susținătorii săi*. S-a speculat și de aceasta dată pe acest subiect sensibil exagerându-se

până la absurd susținerea comunității LGBT de către M. Sandu și impactul distrugător al acestor minorități asupra societății. Ca și în scrutinul din 2016, I. Dodon și acoliții săi au jucat cu această carte prin prisma apărării valorilor creștine și a familiei tradiționale de astfel de „valori europene,, străine și nocive societății moldovenești, care „ucid moralitatea,, unei comunități.

- ✚ Ambii candidați și-au construit discursul, respectiv oferta electorală în calitate de președinte, pe opoziția sau diferența de viziuni, acțiuni și soluții adoptate deja fie pe ceea ce vor face. I. Dodon a insistat pe opoziția *Noi/ Noi cu colegii din guvern/ Eu în raport cu Maia Sandu*. M. Sandu a insistat în discursul său ferm, dur, bătaios, pe opoziția *Noi-Ei (cu referință la actuala putere, inclusiv guvernul, primăria Chișinău)* pentru a sublinia diferențele.
- ✚ Prin verbele și substantivele utilizate în mesaje de candidatul independent, susținători și susținătoare, se conturează și se întărește ideea că M. Sandu reprezintă forța distrugătoare și haosul, iar I. Dodon - „salvatorul,, Moldovei, care va „putea ajuta cetățenii să treacă mai ușor, cu mai mici pierderi de problemele crizei și provocărilor cu care se confruntă”. În percepția candidatei PAS și a persoanelor care au susținut-o, I. Dodon reprezintă „frica, trecutul,, iar M. Sandu – „speranța și viitorul,,.
- ✚ Reținem, cu excepția pictoriței Valentina Rusu Ciobanu, numai voci masculine recunoscute care au exprimat susținerea pentru M. Sandu, deși din raioane, de la întrevederi s-au dat mai mult mesaje ale unor susținătoare. Pentru I. Dodon, ponderea vocilor masculine și feminine a fost una echilibrată.
- ✚ Limbajul utilizat de protagoniștii cursei electorale pentru președinție (turul II), precum și de persoane publice (mai puțin de jurnaliști/-te) a produs nu doar clasificări, ierarhizări ale candidaților și susținătorilor acestora. El a influențat percepția noastră de electori, prin descrieri, caracterizări, atribuiri, prejudecăți tendențioase (pozitive-negative) la adresa candidaților, care, desigur, au afectat inclusiv relațiile interumane.
- ✚ Indiciile, ca mărci ale limbajului sexist, din produsele monitorizate și discursul supus analizei demonstrează ca ambii candidați au utilizat în interviuri și emisiuni, briefing-uri expresii, etichete, calificative care jignesc, unele fiind sexiste în adresa celuilalt.
- ✚ Jurnalistele și jurnaliștii de la mai multe instituții media (TV8, IPN, Agora, M1, Prime TV, Jurnal TV, Europa Liberă, Nord News) au utilizat firesc și corespondente feminine cu referință la M. Sandu, precum *candidata, președinta, politiciană, ministru a educației, pe durata mandatului liderei PAS, contracandidata dvs., învingătoarea din primul tur, candidata PAS*.